

УДК 881.111:378.147.0913

Маслова С. Я.

СИСТЕМА ВПРАВ ДЛЯ НАВЧАННЯ МАЙБУТНІХ ВИНОРОбІВ ПРОФЕСІЙНО ОРІЄНТОВАНОГО СПІЛКУВАННЯ АНГЛІЙСЬКОЮ МОВОЮ

Стаття присвячена аналізу сутності та розробці системи вправ для процесу формування вмінь англомовного професійно орієнтованого спілкування майбутніх виноробів, основними компонентами яких є уміння ведення ділової переписки та презентації виноробної продукції англійською мовою. Зроблена характеристика та сформовані принципи на основі яких базується система вправ.

Ключові слова: винороб; система вправ; ділова переписка; презентаційне мовлення; професійно орієнтована комунікативна проблема.

Постановка проблеми. Кардинальні зміни в житті нашого суспільства, викликані залученням України до процесів світової глобалізації, розширенням мобільності в сферах політики, економіки, науки, сприяли появі в системі освіти нових підходів в освоєнні університетських дисциплін, у тому числі й іноземних мов. Відповідно, актуальним напрямком в методиці вивчення іноземних мов стало професійно орієнтоване навчання.

Відповідно, вивченню іноземних мов майбутніми виноробами повинна приділятися велика увага в харчових вищих навчальних закладах. З цієї причини в обсяг програми навчання англійської мови для зазначених вище фахівців необхідно внести відповідні корективи.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В методиці навчання іноземних мов існує велика кількість досліджень, присвячених вивченню проблеми типології вправ (С.Ю. Ніколаєва, Ю.І. Пасов, В.М. Плахотник, В.А. Скалкін, М.С. Ільїн, Б.А. Лапідус, С.П. Шубін, С.П. Шатілов). Зазначені науковці виділяють низку критеріїв щодо класифікації вправ та поділяють вправи на типи.

Метою статті є система вправ, як один із основних етапів реалізації моделі навчання, виконання яких забезпечить формування вмінь ведення ділової переписки та презентаційного мовлення англійською мовою у майбутніх виноробів.

Проблема розробки теорії і системи (компонентів) вправ була і залишається досить актуальною, оскільки створення науково-обґрунтованої системи вправ, на нашу думку, забезпечує досягнення мети навчання найефективнішим способом.

Виклад основного матеріалу дослідження. У методиці навчання іноземних мов існує ціла низка точок зору на сутність такої системи. Зокрема, С.Ф. Шатілов під системою вправ розуміє сукупність необхідних типів, видів і різновидів вправ, які повинні виконуватися в такій послідовності і в такій кількості, яка враховує закономірності формування умінь і навичок у різних видах мовленнєвої діяльності в їх взаємодії і забезпечує максимально високий рівень володіння іноземною мовою за заданих умов [4, с. 59]. І.В. Рахманов також наголошує на складності структури системи вправ і тісному взаємозв'язку окремих елементів один з одним у тій чи іншій системі вправ [3, с. 37]. Отже нам видається необхідним врахування загальноприйнятих теоретичних положень, здійснених вітчизняними та зарубіжними методистами, що відображають основні закономірності і методологію розробки системи вправ.

Вправу розуміємо як спеціально організоване в навчальних умовах багаторазове виконання окремих операцій, дій або діяльності з метою оволодіння іншомовною комунікативною компетентністю або її компонентами [2, с. 181].

Досліджуючи проблеми співвідношення ролі та кількості мовних і мовленнєвих вправ, І.В. Рахманов відводить вагоме значення мовним вправам, наголошуючи на тому, що саме вони дають можливість сконцентрувати увагу студента на певному мовному явищі, створити синтагматичні та парадигматичні зв'язки з уже засвоєними мовними одиницями і таким чином поступово виробити уявлення про систему іноземної мови, чого неможливо досягти лише через виконання мовленнєвих вправ [3, с. 39]. Водночас згаданий вище науковець наголошує на тому, що кількість мовленнєвих вправ у системі повинна значно перевищувати кількість мовних.

З іншого боку, низка авторів [1, с. 71] переконані в тому, що за умов комунікативного навчання всі вправи повинні бути мовленнєвими, оскільки отримання навичок відбувається в умовах, що відповідають мовленню.

Ми поділяємо точку зору С.Ф. Шатілова про поділ вправ на не комунікативні, умовно-комунікативні та природно-комунікативні, а також враховуємо специфіку навчальної діяльності, спрямованої на формування вмінь писемного та монологічного професійно орієнтованого мовлення і

особливості ділової переписки та презентаційного мовлення виноробів. Відповідно, у нашій системі ми виділяємо дві групи вправ: 1 – вправи закритого типу; 2 – вправи відкритого типу.

Вправи закритого типу передбачають єдино правильну відповідь чи спосіб виконання завдання. Відзначають високим ступенем структурованості, керованості з боку викладача, увагою до мовної коректності [6]. Ці вправи відносимо до категорії некомунікативних, тренувальних.

Вправи відкритого типу не передбачають єдино правильної відповіді, вирішення проблеми чи виконання завдання, не можуть регламентуватися викладачем, а основну увагу загалом зосереджено на змістовному аспекті повідомлення. Ці вправи потрапляють в діапазон умовно-комунікативних і природно-комунікативних (залежно від рівня складності).

Типологію вправ у запропонованій нами системі базуватимемо також на інших критеріях, серед яких: а) спрямованість на прийом або видачу інформації: рецептивні, репродуктивні, рецептивно-репродуктивні, продуктивні, рецептивно-продуктивні вправи; б) вмотивованість: вмотивовані, невмотивовані; в) рівень керування діями/діяльністю студента: з повним, частковим, мінімальним керуванням; г) наявність/відсутність ігрового компонента: без ігрового компонента, з рольовим ігровим компонентом, з не рольовим ігровим компонентом; д) наявність/відсутність опор, зразків виконання: без опор, з поданим зразком; е) спосіб виконання вправи: фронтальні, хорові, індивідуальні, парні, в малих групах, у командах, у групі; є) характер виконання: усні, письмові; ж) участь рідної мови: одномовні, двомовні; з) місце виконання: аудиторні, домашні [2, с. 183].

На підставі зроблених нами висновків, завдяки дослідженню теоретичних аспектів процесу формування вмінь писемного ділового спілкування у майбутніх виноробів зазначимо, що створення нашої системи вправ базується на таких принципах:

– чіткості структури (три етапи навчання): 1) орієнтовно-підготовчий, що передбачає виконання не комунікативних вправ закритого типу; 2) стерео типізовано-ситуаційний або репродуктивний, спрямований на формування вмінь відтворення мовленнєвих повідомлень за заданим зразком і передбачає виконання умовно-комунікативних вправ, як закритого, так і відкритого типу; 3) варіативно-ситуаційний або продуктивний, спрямований на формування вмінь продукування власних мовленнєвих зразків і передбачає виконання студентами природно-комунікативних вправ відкритого типу);

– ситуаційності (формування зазначених у попередньому підрозділі вмінь базується на основі комунікативної ситуації), що забезпечує реалізацію комунікативного та ситуаційного підходів до навчання;

– використання автентичних матеріалів (усі вправи у системі розроблені на базі реальних взірців ділової переписки та презентаційного мовлення виноробів);

– професійної орієнтованості усіх вправ, що забезпечує реалізацію контекстно-інтегрованого підходу, який виділено в якості фундаментального в нашому дослідженні;

– врахування сформованого рівня мовленнєвих умінь студентів (формування вмінь здійснюється, як вже було зазначено вище, поетапно, зокрема у три етапи, переводячи студентів від низького рівня сформованості вмінь через середній і до високого).

Перейдемо до безпосередньої характеристики розробленої нами системи вправ, спрямованої на формування у майбутніх виноробів умінь ведення ділової переписки та презентації виноробної продукції англійською мовою.

На першому етапі – орієнтаційно-підготовчому – здійснюється презентація нового мовного матеріалу (лексичних одиниць, відповідних мовних кліше, стилістичних характеристик того чи іншого формату листа, шаблон листа, шаблон презентації тощо) і виконання вправ закритого типу, в основі яких закладено реалізацію прийомів організації мовних одиниць і їх класифікацію. До цієї групи вправ відносимо вправи на: 1) ідентифікацію; 2) вибір певного мовного явища; 3) порівняння мовних явищ, досить часто з використанням рідної та іноземної мов; 4) зіставлення; 5) сортування; 6) групування; 7) ранжування; 8) імітацію.

Наведемо приклади вправ першої підгрупи.

Спершу вважаємо за доцільне зазначити, що вправи цієї підгрупи побудовані на основі тексту певного листа, що є одним зі зразків листування фахівців у виноробній сфері.

Приклад вправи на ідентифікацію певних мовних одиниць

Тип вправи: рецептивно-репродуктивна, закрита, некомунікативна, невмотивована, з повним керуванням, без ігрового компонента, зі зразком виконання, індивідуальна, домашня, двомовна.

Режим контролю: з боку викладача, самоконтроль.

Інструкція: **Give English equivalents to the following words and word combinations.**

Приклад вправи на вибір необхідних мовних одиниць

Тип вправи: рецептивно-репродуктивна, закрита, некомунікативна, невмотивована, з повним керуванням, без ігрового компонента, без опори, індивідуальна, домашня, одномовна.

Режим контролю: з боку викладача, самоконтроль.

Інструкція: **Choose the words which are typical of winemaking process. Then sort them out into parts of speech. Use the dictionary if necessary.**

Приклад вправи на порівняння мовних одиниць

Тип вправи: рецептивно-репродуктивна, закрита, некомунікативна, невмотивована, з повним керуванням, без ігрового компонента, зі зразком виконання, індивідуальна, домашня, одномовна.

Режим контролю: з боку викладача, самоконтроль.

Інструкція: **Read the letters and compare the use of lexical items and grammar phenomena. Say what differences influence the style of the letter. Use the model to help you.**

Інша підгрупа вправ першого етапу навчання реалізує прийоми відновлення мовних явищ і передбачає виконання студентами не комунікативних вправ закритого типу. Відповідно, до зазначених прийомів студенти виконують навчально-мовленнєві дії спрямовані на реконструкцію певних неповних мовленнєвих зразків або спеціально деформованих текстів листів із ділової переписки або монологів-презентацій майбутніх винаробів.

Наведемо приклади вправ другої підгрупи.

Приклад підстановчої вправи

Тип вправи: рецептивно-репродуктивна, закрита, некомунікативна, невмотивована, з повним керуванням, без ігрового компонента, з опорою, індивідуальна, домашня, одномовна.

Режим контролю: з боку викладача, самоконтроль.

Інструкція: **Read the letter. Then close it and read the following letter fragment trying to replace the informal style italicized words with their formal style equivalents.**

Приклад вправи на заповнення пропусків з альтернативою

Тип вправи: рецептивно-продуктивна, закрита, некомунікативна, невмотивована, з повним керуванням, без ігрового компонента, з опорою, індивідуальна, домашня, одномовна.

Режим контролю: з боку викладача, самоконтроль.

Інструкція: **Read the letter fragment and choose the word or word combination that best completes the style of the letter.**

Приклад вправи на доповнення тексту монологу-презентації (без альтернативи)

Тип вправи: рецептивно-продуктивна, відкрита, умовно-комунікативна, вмотивована, з частковим керуванням, з ігровим нерольовим компонентом, з опорою, індивідуальна, аудиторна, одномовна.

Режим контролю: з боку викладача, самоконтроль.

Інструкція: **Read the presentation script fragment and complete the script with the text on the basis of the given items. Make sure the presentation is interesting to the listeners.**

Таким чином, метою вправ першого етапу навчального процесу за запропонованою нами методикою є зняття (попередження) мовних труднощів у ситуаціях писемного ділового спілкування та монологічного презентаційного мовлення, активізація запам'ятовування і формування вмінь використання мовленнєвих формул на різних етапах продукування листа чи монологу-презентації (в реалізації фактичних, інформаційних намірів та намірів комунікативного впливу), а також стилістично адекватних мовних і мета комунікативних засобів у ситуаціях професійного іншомовного спілкування майбутніх винаробів.

На другому етапі – стерео типізовано-ситуаційному (репродуктивному) – здійснюється підготовка студентів до участі у безпосередньому мовленні (діловому писемному чи монологічному презентаційному), до вирішення професійно орієнтованих комунікативних завдань, з якими студентам доведеться справлятися в майбутній іншомовній професійній діяльності. Сюди ми відносимо підгрупу умовно-комунікативних завдань закритого і відкритого типу. З одного боку, вправи закритого типу підводять студентів до розуміння сутності функціонування мовленнєвих зразків у реальних комунікативних ситуаціях, до відтворення мовленнєвих дій, варіювання, комбінування мовленнєвих зразків а з іншого – вправи відкритого типу передбачають вирішення проблемних завдань, залучення студентів до їх вирішення, мотивують і програмують подальшу писемну чи монологічну презентаційну взаємодію у студентів у процесі професійного іншомовного мовлення. Окрім цього, тут варто зазначити, що саме на цьому етапі проявляється специфіка писемного професійно орієнтованого мовлення майбутніх винаробів та їх презентаційного монологічного мовлення. До цієї підгрупи вправ ми відносимо такі типи: 1) вправи на конструювання мовленнєвого матеріалу за зразком; 2) вправи на конструювання елементів мовленнєвого зразка; 3) вправи "ситуація – мовленнєвий намір"; 4) вправи на доповнення тексту листа чи презентації за заданим зразком.

Наведемо приклади вправ третьої підгрупи.

Приклад вправи на конструювання фрагмента ділового листа /документа, використовуваного у професійному іншомовному спілкуванні винаробів за зразком

Тип вправи: рецептивно-продуктивна, відкрита, умовно-комунікативна, вмотивована, з частковим керуванням, з ігровим рольовим компонентом, з опорою, в малих групах, аудиторна, одномовна.

Режим контролю: з боку викладача, самоконтроль.

Інструкція: Read the sample of the winemaking business contract. Imagine you as a wine producer are to set business with a probable distributor of your goods. Make up a contract text on the basis of the given sample.

Приклад вправи на конструювання фрагменту мнологу-презентації за зразком

Тип вправи: рецептивно-продуктивна, відкрита, умовно-комунікативна, вмотивована, з частковим керуванням, з ігровим нерольовим компонентом, з опорою, в малих групах, аудиторна, одномовна.

Режим контролю: з боку викладача, самоконтроль.

Інструкція: Read the presentation script fragment summaries and then compose the script for the slides. Use the Interent information about Monkey Bay to help you.

Приклад вправи на конструювання певної частини ділового листа / документа

Тип вправи: рецептивно-продуктивна, відкрита, умовно-комунікативна, вмотивована, з частковим керуванням, з ігровим нерольовим компонентом, з опорою, в малих групах, аудиторна, одномовна.

Режим контролю: з боку викладача, самоконтроль.

Інструкція: Read the draft of the brokerage agreement. Use the draft to make up a full agreement text.

Приклад вправи на конструювання певної частини монологу-презентації

Тип вправи: рецептивно-продуктивна, відкрита, умовно-комунікативна, вмотивована, з частковим керуванням, з ігровим нерольовим компонентом, з опорою, в малих групах, аудиторна, одномовна.

Режим контролю: з боку викладача, самоконтроль.

Інструкція: Read the presentation script fragment (slides 6-9) and then compose the script for slide 10 which summarises the information of the previous slides paying the listener's attention to the most relevant and significant items to remember.

Приклад вправи "ситуація – мовленнєвий намір" у діловому писемному мовленні майбутніх виноробів

Тип вправи: продуктивна, відкрита, умовно-комунікативна, вмотивована, з частковим керуванням, з ігровим нерольовим компонентом, без опори, індивідуальна, аудиторна, одномовна.

Режим контролю: з боку викладача, самоконтроль.

Інструкція: Make up a letter to your winemaking business partner suggesting a new type of your business cooperation with a proposal to sign a contract. Use the samples of business contracts in winemaking business communication.

Приклад вправи на доповнення ділового листа / документа за заданим зразком

Тип вправи: рецептивно-продуктивна, відкрита, умовно-комунікативна, вмотивована, з частковим керуванням, з ігровим рольовим компонентом, з опорою, в малих групах, аудиторна, одномовна.

Режим контролю: з боку викладача, самоконтроль.

Інструкція: Read the items to be included in a contract between a wine grapes grower and wine producer. Make up a contract between the mentioned parties. Add up your own information on the names of the companies and their location.

Слід зауважити, що саме на цьому етапі навчального процесу здійснюється формування вмінь використання метакомунікативних засобів, використовуваних у діловому листуванні та монологах-презентаціях англійською мовою у професійній діяльності майбутніх виноробів. Тому значну увагу під час виконання студентами запропонованої підгрупи вправ слід приділяти:

– вивченню структурної організації ділового листа чи монологу-презентації, тобто формуванню вміння досягати паравербальної точності листа, яка передбачає отримання знань про основні способи презентації інформації і формат листа, формуванню вміння досягати максимальної впливовості та емотивності мови презентації виноробної продукції, формуванню навичок коректного розташування частин ділового листа чи монологу-презентації, дотримання правил пунктуації і правопису, написання слід з великої літери тощо;

– оволодінню знаннями про основні типи ділової кореспонденції у виноробній галузі, а також типи презентації виноробної продукції (листи, що вимагають відповіді, листи позитивного/ негативного змісту, презентації сорту вина, презентації виноробної технології, презентації обладнання для виноробної галузі тощо).

Наведемо приклади комунікативних завдань четвертої підгрупи.

Завдання на аналіз і вибір стратегій і тактик мовленнєвої взаємодії у писемній діловій комунікації майбутніх виноробів

Тип вправи: продуктивна, відкрита, комунікативна, вмотивована, з частковим керуванням, з ігровим рольовим компонентом, з опорою, в малих групах, аудиторна, одномовна.

Режим контролю: з боку викладача, самоконтроль.

Інструкція: Read an agreement section regulating the pricing policy in winemaking business between two parties. Write a letter to your business partner suggesting the proposal of selling your winery goods according to the regulations in the given contract.

Завдання на аналіз і вибір стратегій і тактик мовленнєвої взаємодії у монологих-презентаціях англійською мовою майбутніх виноробів

Тип вправи: продуктивна, відкрита, комунікативна, вмотивована, з частковим керуванням, з ігровим рольовим компонентом, з опорою, в малих групах, аудиторна, одномовна.

Режим контролю: з боку викладача, самоконтроль.

Інструкція: **Read the information suggested on the slides of the presentation and write down the script of the presentation.**

Завдання – мовленнєва симуляція

Тип вправи: продуктивна, відкрита, комунікативна, вмотивована, з частковим керуванням, з ігровим рольовим компонентом, з опорою, в малих групах, аудиторна, одномовна.

Режим контролю: з боку викладача, самоконтроль.

Інструкція: **Do the tasks in the simulation instructions.**

Прийоми інформаційного дисбалансу лежать в основі комунікативних завдань на зосередження уваги на мовленнєвому змісті у процесі отримання і передавання інформації в умовах професійно орієнтованої іншомовної взаємодії майбутніх виноробів, оскільки природне як писемне ділове, так і презентаційне монологічне мовлення цієї категорії фахівців власне характеризується інформаційним дисбалансом (особливо у ситуаціях ділового листування), тобто спочатку учасники інформаційного обміну володіють лише частиною загального обсягу інформації, а в ході мовленнєвої взаємодії кожен отримує повніший обсяг даних, відомостей, фактажу. Відповідно, прагнення поповнити інформаційні прогалини стає стимулом для ділової переписки. У ситуаціях монологічного презентаційного мовлення цей інформаційний дисбаланс є латентним, оскільки мовець-презентатор не володіє інформацією на момент мовлення про інформаційний та фактажний масив слухачів, а тому повинен передбачити можливий брак інформації у слухачів та заповнити його у змісті тексту своєї презентації. Саме тому до цієї підгрупи завдань ми віднесли завдання, передумовою яких є обговорення точок зору студентів на характер проблеми й типової комунікативної ситуації і способи її вирішення, а стимулом до мовленнєвої взаємодії є прагнення налаштувати або письмовий діловий контакт, або використання стимуляційних та активізаційних комунікативних прийомів для утримання уваги й інтересу на презентованому у монологі об'єкті, і вирішити проблему [5].

Наведемо приклади завдань п'ятої підгрупи

Завдання: дискусія, спрямована на вирішення професійно орієнтованої проблеми з кінцевим мовленнєвим продуктом

Тип вправи: продуктивна, відкрита, комунікативна, вмотивована, з мінімальним керуванням, з ігровим рольовим компонентом, без опори, в малих групах, аудиторна, одномовна.

Режим контролю: з боку викладача, самоконтроль.

Інструкція: **Analyze the presentation slides (див. Додаток ____) and discuss on the possibility and necessity of making any changes to the slides (or making up any supplementary presentations) so that they revealed the process of winemaking at your own winery thus attracting attention of investors and customers to your company and wines it produces.**

Завдання: навчальний проект

Тип вправи: продуктивна, відкрита, комунікативна, вмотивована, з мінімальним керуванням, з ігровим рольовим компонентом, без опори, в малих групах, аудиторна, одномовна.

Режим контролю: з боку викладача, самоконтроль.

Інструкція: **Write a letter to the lawyer your winery is hiring asking him/her to prepare the set of business documents that will regulate your company cooperation with potential business partners and investors. The lawyer together with his/her office workers has to prepare the necessary documents and send them via email to the company director.**

Таким чином, на завершальному третьому етапі навчання майбутніх виноробів ділового листування та монологу-презентації англійською мовою у ході виконання студентами запропонованої нами системи вправ основна увага повинна приділятися співвіднесенню змісту листа чи тексту монологу-презентації з реальними умовами комунікативної ситуації і спрямованості усіх параметрів тексту на досягнення конкретного комунікативного результату – вирішення професійно орієнтованої комунікативної проблеми.

Висновки. Запропоновані і розроблені нами модель навчання професійно орієнтованого спілкування майбутніх виноробів і система вправ для формування у майбутніх виноробів вмінь ведення ділового листування та монологу-презентації англійською мовою забезпечує успішне формування на високому рівні вмінь професійно орієнтованого іншомовного спілкування з метою здійснення ефективної професійної діяльності випускниками вищих навчальних закладів, що готують фахівців такого профілю.

Використані джерела

1. Артемьева С.Э. Концепция коммуникативного обучения иноязычной культуре в средней школе: Пособие для учителя / [С.Э. Артемьева, Е.В. Дождикова, Л.Ю. Денискина и др.]. – М.: Просвещение, 1993. – 125 с.
2. Методика навчання іноземних мов і культур: теорія і практика : підручник для студ. лінгв. ун-тів і фак. ін. мов вищ. навч. закладів / Бігич О.Б., Бориско Н.Ф., Борецька Г.Е. та ін. / під загальн. ред. С.Ю.Ніколаєвої. – К. : Ленвіт, 2013. – 590 с.
3. Рахманов И.В. Обучение устной речи на иностранном языке: (Учебное пособие для пед. ин-тов) / И.В. Рахманов. – М.: Высш. шк., 1980. – 120 с.
4. Шатилов С.Ф. Методика обучения немецкому языку в средней школе: (Учебное пособие для студентов пед.институты по специальности № 2103 "Иностр. яз.") / С.Ф. Шатилов, 2-е изд., дораб. – М.: Просвещение, 1986. – 223 с.
5. Nunan D. Designing Tasks for the Communicative Classroom [Text] / D. Nunan. – Cambridge: CUP, 1993. – 138 p.
6. Prodromou L. "The mixed-ability class and the myth of the bad language learner" [Text] / L.Prodromou. – Forum, 1989. – №27(4). – P.2–8.

Maslova S.

**SYSTEM OF EXERCISES FOR FUTURE WINE MAKER
TEACHING PROFESSIONALLY ORIENTED COMMUNICATION
IN FOREIGN LANGUAGE**

Ukraine takes pride in its viniculture and winemaking. However, despite longstanding historical traditions, the potential this sphere has is still underutilized. In Ukraine, the wine market becomes more and more saturated and wine export opportunities are steadily expanding, and as a result, the demand for winemaking specialists continues to grow. Higher education institutions with food-related specialization devote substantial attention to language teaching. In these institutions, English language is considered a subject of professional orientation, and therefore, the knowledge of English, in particular, oriented at the student's future specialization is considered an important professional skill of a winemaker. In addition, requirements to the winemaker's fluency in English are also growing, because it has direct bearing upon the popularity of a particular wine variety and the overall success of winemaking company on the world's beverage market. Therefore, formation and development of professional competence in foreign languages is one of the key objectives of foreign language studies.

This article offers analysis of the meaning of, and develops a system of exercises for the formation of skills in professionally-oriented English-language communication of future winemakers, with the proficiency in business correspondence and presentation of wines in English as the key elements of this system.

When developing a system of exercises, we took into account the generally-accepted theoretical provisions made by Ukrainian and foreign methodologists and reflecting the most important patterns in and methodology of developing a system of exercises. The system's characteristic was made, and the principles on which this system is based were outlined.

Key words: winemaker; system of exercises; business correspondence; presentation speech; professionally-oriented communication problem.

Стаття надійшла до редакції 14.02.2016